

शान्तिको ग्रामीण मोडेल

- डान सलिभन

नोबेल पुरस्कार समितिले यस पटकको नोबेल शान्ति पुरस्कार डा. मोहम्मद युनुस तथा ग्रामीण बैकलाई संयुक्त रूपमा प्रदान गरेको छ। विश्वव्यापीकरणको यस युगमा विकासका दुइवटा चुनौती हामी पाउँछौं - आर्थिक बृद्धि तथा गरिबी निवारण। र यसपटकको नोबेल पुरस्कारले आर्थिक विकास तथा गरिबी निवारणमा लघुउद्यमहरूले महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्न सक्ने कुराको पुनः स्मरण गराएको छ।

संयुक्त राज्य अमेरिकाले डा. युनुसका विशिष्ट कार्यहरूको पहिलादेखिनै समर्थन गर्दैआएको छ। सन् १९६५ मा डा. युनुसले अमेरिकी विदेश मन्त्रालयको फुलब्राइट छात्रवृत्तिमा भ्यान्डरबिल्ट विश्वविद्यालयबाट अर्थशास्त्रको अध्ययन गर्नुभएको थियो। अमेरिकाको अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग कार्यक्रमहरूमा विगत तीस वर्षदेखि लघुउद्यम विकासले महत्त्वपूर्ण स्थान पाउने गरेको छ। आफ्ना सहयोग कार्यक्रमहरूमाफर्त्त अमेरिकाले लघु तथा साना उद्योग ९:अचय बलम कर्बी भ्लतभचउचष्कभक, :क्व्क० का क्षेत्रमा सहयोग पुऱ्याउँदै आएको छ। यस्ता कार्यक्रमले आर्थिक तथा व्यावसायिक सेवाहरूमा पहुँच र बजार सहभागितामा सहयोग गर्नुका साथै व्यावसायिक विकासमा विपन्न वर्गलाई सहभागी बनाउन मद्दत गर्दछन्। द्विपक्षीय सम्झौताका कार्यक्रमहरूमाफर्त्त अमेरिकाले लघुउद्यम विकास तथा लघुवित्तको क्षेत्रमा विश्वमै अग्रणी भूमिका निर्वाह गर्दैआएको छ। गतवर्ष मात्रै हामीले लघुउद्यम विकासमा सहयोगस्वरूप २१ करोड अमेरिकी डलर (करीब डेढ खर्ब रुपैयाँ बराबर) उपलब्ध गराएका थियौं। यो सहयोगले बैंक, बहुपक्षीय संस्थाहरू तथा निजी क्षेत्रहरूको लगानी बढाउन उत्प्रेरकको भूमिका निर्वाह गरेको छ, जसले गर्दा विश्वका विपन्न जनसमुदायले शुरु गरेको उद्योग व्यवसायको प्रयासमा थप स्रोतसाधन उपलब्ध हुनसकेको छ।

अन्तर्राष्ट्रिय विकासका लागि अमेरिकी नियोग (यू.एस.ए.आइ.डि.) ले विश्वभरमा ३८ लाख उद्यमी र घरपरिवारलाई लघुउद्यम सहयोग उपलब्ध गराउँदै आएको छ। यस्तो सहयोग यू.एस.ए.आइ.डि. ले स्थानीय गैरसरकारी संस्थाहरू, ऋण समूह तथा वित्तीय संस्थाहरूसँग मिलेर गर्ने गरेको छ। लघुवित्त कार्यक्रमहरूले विशेष गरी विकासशील देशमा महिलाहरूलाई सहयोग गर्दछन्। यी कार्यक्रमहरूले लघु तथा साना उद्योगहरूलाई निर्यातका अवसरहरू उपलब्ध गराई विश्वव्यापीकरणको लाभ उठाउन पनि सहयोग गर्दछन्।

लघु तथा साना उद्योग ९:अचय बलम कर्बी भ्लतभचउचष्कभक, :क्व्क० कार्यक्रमले व्यापकता पाएर राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको हिस्सा हुन सकेमा विपन्न महिला पुरुषको जीवनस्तरमा सुधार हुन्छ, रोजगारीका नयाँ अवसरहरू सिर्जना हुन्छन्, आमदानी बढ्छ र देशको आर्थिक बृद्धि तथा लोकतान्त्रिक सुदृढीकरणमा पनि टेवा पुग्छ। यसपालिको नोबेल पुरस्कारको घोषणा गर्दा नर्वेजियन नोबेल पुरस्कार समितिले भनेको थियो, 'यस संसारका प्रत्येक मानिसमा मर्यादित जीवन बाँच्ने क्षमता छ र अधिकार पनि छ। विभिन्न समुदाय र संस्कृतिमा गएर डा. युनुस र ग्रामीण बैकले गरीबभन्दा गरीवले पनि काम गर्न र आफ्नो विकास आफैँ गर्न सक्छ भन्ने प्रमाणित गरेका छन्।'

यस पटकको नोबेल पुरस्कारले गरीबी निवारण र नागरिक सशक्तिकरणका लागि लघुवित्तको महत्त्वपूर्ण भूमिका रहने कुरालाई स्वीकार गरेको छ। नोबेल समितिले आफ्नो घोषणामा भनेको छ - 'ठूलो जनसमुदाय गरिबीबाट माथि उठ्न नसक्नुजेल दीगो शान्ति आउन सक्दैन। गरिबीबाट माथि उठाउने एउटा माध्यम लघुकर्जा हो। ग्रामीणस्तरबाट उठ्ने विकासले लोकतन्त्र र मानव अधिकारको प्रवर्धनमा पनि सहयोग गर्दछ।'

मोहम्मद युनुस र ग्रामीण बैकले तलदेखि नै आर्थिक र सामाजिक विकासका लागि उपयुक्त वातावरण निर्माण गर्न सहयोग गरेका छन्। लघुवित्तको नवीन प्रयोगमाफर्त्त गरिबी निवारण तथा आर्थिक समृद्धिको विकासमा उनीहरूले पुऱ्याएको सहयोग कदरयोग्य छ। हामी यी दुवैको सम्मान गर्दछौं र भविष्यमा डा. युनुस तथा सम्पूर्ण लघुवित्त समूहहरूसँग समन्वय गरी काम गर्न इच्छुक छौं।

(((((((((((

घइह प्तभ

यू.एस.ए.आइ.डि./नेपाल र ग्रामीण लघुवित्त कार्यक्रम

यू.एस.ए.आइ.डि./नेपालले विगत ५५ वर्षमा विभिन्न गैससहरुका लघुऋण कार्यक्रमलाई करोडौं अमेरिकी डलर बराबरको सहयोग प्रदान गरिसकेको छ। यो सहयोगबाट हालसम्म नेपालका दूरदराजमा बस्ने लाखौं जनता लाभान्वित भैसकेका छन्। लघुऋणका कार्यक्रमहरुले खासगरी महिला, दलित, पिछडिएका वर्ग तथा द्वन्द्व पीडितहरुलाई लघुउद्यम शुरु गर्न शुरु पूँजी उपलब्ध गराउने गरेका छन्। यी कार्यक्रमहरुले लघुउद्यमीहरुलाई व्यवसाय शुरु गर्न उचित सरसल्लाह, तालिम पनि प्रदान गर्दछन्।

यू.एस.ए.आइ.डि./नेपालको सहयोगमा सञ्चालित केही लघुऋण कार्यक्रमहरु:

- बलतपतचबाष्अपप्लन ९बेचबिखनविरोधी कार्यक्रम)स यस कार्यक्रमअन्तर्गत बेचबिखन गरिएका वा बेचबिखनमा पर्नसक्ने जोखिममा भएका महिलाहरुलाई लघुउद्यम शुरु गर्न तालिम दिने र प्रारम्भिक पूँजी उपलब्ध गराउने काम भएकोछ।
- साक्षरता र लघुऋणसम्बन्धी कार्यक्रम: यस कार्यक्रममार्फत् आर्थिक गतिविधिमा अमेरिकी डलर २० लाख बराबर (भण्डै डेढ अर्ब रुपैयाँ बराबर) ले बृद्धि भएको पाइएकोछ। किसानहरुले करीब डेढ करोड रुपैयाँ बराबरको उपकरण खरीद गरी कूल कृषिजन्य विक्रीमा एक अर्ब रुपैयाँभन्दा बढीको बृद्धि गराउन सफल भएका छन्। यस कार्यक्रम अन्तर्गत १३ हजार महिला सक्रिय रूपले बचत कार्यक्रममा सहभागी भएका छन्। कार्यक्रमको पहिलो वर्षमै १५,६९४ घरपरिवारको औषत आमदानी वार्षिक १०० डलर (७००० रुपैयाँभन्दा बढी) ले बढेको थियो। कार्यक्रमअन्तर्गतका लघुवित्त समूहहरुको कूल बचत ११६,४११ अमेरिकी डलर (करीब ८३ लाख रुपैयाँ) रहेको छ।
- महिला तथा द्वन्द्वपीडितका लागि लघुऋण कार्यक्रम।
- यस कार्यक्रमले साक्षरता, बचत तथा ऋण समूहको स्थापना र सफल व्यवस्थापनजस्ता कार्यक्रममार्फत ग्रामीण महिलाको आयआर्जन बृद्धि र जीवनस्तर उकास्ने कार्यक्रमहरुमा सहयोग गर्ने गरेको छ।
- यस कार्यक्रमअन्तर्गत दशौं हजार पिछडिएका जनसमुदायलाई लघुउद्यम स्थापनाका लागि प्रारम्भिक पूँजी उपलब्ध गराइ सहयोग गरिएको छ।
- उच्च मूल्य भएका गैरटिम्बर उत्पादनका लागि व्यवसाय विकास सेवा: यस कार्यक्रममार्फत् बाँके र बर्दियाका ४५ वटा महिला लघुउद्यम समूहबाट १,०२१ जना विपन्न महिलाहरु र ८ वटा आन्तरिक विस्थापित समूहबाट १२१ विस्थापित महिलाहरुले लाभ उठाएका थिए।

(सलिभन आर्थिक तथा व्यावसायिक मामिलासम्बन्धी अमेरिकी सहायक मन्त्री हुन्।)